

Küreselleşme, Ekonomik Kalkınma ve Kamu Kesiminin Demokratikleşme Seviyesi Üzerine Etkisi

Mustafa Güder ^{a,b}, Mehmet Metin Dam ^c

Özet

Bu çalışmada, Yeni Sanayileşen Ülkeler (Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Malezya, Meksika, Filipinler, Güney Afrika, Tayland, Türkiye) için küreselleşme, ekonomik kalkınma ve ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünün demokratikleşme seviyesi üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle 2003-2017 dönemi yıllık verileri kullanılarak test edilmiştir. Değişken olarak Freedom House Endeksi, KOF Endeksi, kişi başına düşen milli gelir ve kamu kesimi toplam nihai tüketim harcamalarının gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payı kullanılmıştır. Serilerin durağanlığı, ikinci kuşak birim kök testlerinden Pesaran (2007) tarafından geliştirilen CIPS panel birim kök testiyle sınanmıştır. Ayrıca, çalışmada Driscoll-Kraay Model Tahmini yaklaşımı kullanılmış ve nedensellik ilişkisi Dumitrescu ve Hurlin (2012) testiyle tahmin edilmiştir. Panel veri analizi sonuçlarına göre demokratikleşme seviyesi üzerinde; küreselleşmenin negatif, ekonomik kalkınma ve kamu kesimi büyüklüğünün ise pozitif etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik kalkınmadan kamu kesimi büyüklüğüne doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Demokratikleşme
Küreselleşme
Ekonomik Kalkınma
Kamu Kesimi

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 28.06.2021

Kabul Tarihi: 15.12.2021

Doi: 10.18026/cbayarsos.958906

The Effect of Globalization, Economic Development and the Public Sector on the Level of Democratization

Abstract

In this study, the effect of globalization, economic development and the size of the public sector in the economy on the level of democratization for the Newly Industrialized Countries (Brazil, China, India, Indonesia, Malaysia, Mexico, Philippines, South Africa, Thailand, Turkey) was tested with panel data analysis method using the 2003-2017 period annual data. Freedom House Index, KOF Index, per capita national income and share of the public sector total final consumption expenditures in the gross domestic product were used as variables. The stationarity of the series was tested with the CIPS panel unit root test, one of the second generation unit root tests, developed by Pesaran (2007). In addition, the Driscoll-Kraay Model Estimation approach was used in the study and the causality relationship was estimated by Dumitrescu and Hurlin (2012) test. According to panel data analysis results, it has been determined that globalization has a negative effect, whereas the size of the public sector in the economy and economic development has a positive effect above the level of democratization. It has also been concluded that there is a one-way causality relationship from economic development to the size of the public sector.

Keywords

Democratization
Globalization
Economic Development
Public Sector

About Article

Received: 28.06.2021

Accepted: 15.12.2021

Doi: 10.18026/cbayarsos.958906

^a mustafa.guder@adu.edu.tr

^b Araştırma Görevlisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi, 0000-0001-7056-2365

^c Doçent Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İBBF, 0000-0003-3980-7982

Giriş

“Dünya Ekonomik Durumu ve Beklentileri” adlı 2019 Birleşmiş Milletler raporunda ülkeler iktisadi açıdan; gelişmiş ekonomiler (Developed economies), geçiş ekonomileri (Economies in transition) ve gelişmekte olan ekonomiler (Developing economies) olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır (United Nations, 2019: s.167). Ancak bu sınıflandırmada aynı grupta yer alan ülkeler arasında; özgürlük, demokrasi ve sosyal gelişmişlik bakımından birçok farklılık bulunmaktadır. Söz konusu faktörlere atfedilen farklı önem seviyelerine göre alternatif sınıflandırmalar da yapılabilmektedir. Özellikle, Birleşmiş Milletler’in sınıflandırmasında gelişmekte olan ülkeler olarak kategorize edilen ülkelere yönelik birçok teorik yaklaşımın farklı sınıflandırmaları mevcuttur. “Az Gelişmiş Ülkeler”, “Geri Kalmış Ülkeler” ve “Çevre Ülkeler” bunlardan bazılarıdır. Bu sınıflandırmaların tümünde; Ortadoğu, Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika gibi benzer coğrafi bölgelerden ülkeler yer almaktadır (Er, 1997: s.294).

Gelişmekte olan ülkeler; kırılgan ekonomilere sahip olmaları, gelişmiş ülkelere nazaran sosyal gerginliklere, askeri ve politik çatışmalara daha çok sahne olmaları bakımından demokratikleşme konusunda tartışmalı bir grubu oluşturmaktadır. Söz konusu ülkelerdeki demokrasi ve özgürlük seviyeleri genellikle gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür. Bu farklılığın hem ekonomik ve politik hem de ulusal ve ulus-aşırı olarak ayrıştırılabilecek birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin açıkça ortaya konabilmesi için gelişmekte olan ülkelere yönelik yapılacak çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, ekonomik kalkınma ve devletin ekonomideki büyüklüğü gibi iki ulusal etkenin yanı sıra ulus-aşırı bir etken olan küreselleşmenin demokratikleşme seviyesi üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Çalışmada ülke grubu olarak; kalkınma ekonomisi literatüründe gelişmekte olan ülkeler sınıflandırması altındaki daha spesifik bir grubu oluşturan “Yeni Sanayileşen Ülkeler” ele alınmaktadır. Bu ülke grubunun tercih edilmesinde küreselleşme sürecinin önemli bir payı bulunmaktadır. Zira gelişmekte olan ülkeler, finansal serbestleşmenin de getirileri sayesinde 1990’lar sonrası küreselleşme sürecinin en önemli kazananları olarak değerlendirilmiştir. Ancak son dönemde bu ülkelerin küreselleşmeden olumsuz etkilenmeye başladığına dair görüşler literatürde sıkça yer almaya başlamıştır. Bu gelişmelere koşut olarak, özellikle gelişmekte olan Asya ülkelerinin Batı merkezli uluslararası ekonomik sistem ile olan ilişkilerinin gelecekte nasıl şekilleneceği tartışması öne çıkmaktadır. Zira Batı sistemine alternatif olarak giderek sayıları artan Asya merkezli finansal kurumlar ve farklı coğrafyalarda genişleyen Çin etkisi, uluslararası sistemde önemli değişikliklerin yaşanabileceğine dair görüşleri beraberinde getirmektedir.

Öte yandan, Çin’in ne liberal kapitalizme ne de ithal ikameciliğe tam anlamıyla benzemeyen yeni bir otoriter devlet kapitalizmi modeli uyguladığına ve buna mukabil hem uluslararası yatırımları dışlamayan hem de sınırsız bir serbestleşmeyi kabul etmeyen bir küreselleşme (seçici/selektif küreselleşme) yaklaşımı benimsediğine dair görüşler söz konusudur (Kutlay ve Öniş, 2020: s.44). Çin’deki bu politikaların başta Asya ülkeleri olmak üzere diğer gelişmekte olan ülkelere yeni bir yol olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği henüz bilinmemektedir. Yine de küreselleşme ve devletin ekonomideki büyüklüğü gibi değişkenlerin bu ülkelerin demokratik yapıları üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi, gelecek için tahminlerde bulunmaya katkı sağlayabilir. Bu nedenlerle, çalışmada Asya ülkelerinin çoğunlukta olduğu ancak dünyanın farklı bölgelerinden gelişmekte olan ekonomileri de kapsayan yeni sanayileşen ülkeler grubu tercih edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı; yeni sanayileşen ülkelerde küreselleşme, ekonomik kalkınma ve kamu kesimi büyüklüğünün demokratikleşme üzerine etkisi panel veri analizi yöntemiyle 2003-2017 dönemi yıllık veriler kullanılarak analiz etmektir. Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümde giriş, ikinci bölümde teorik çerçeve, üçüncü bölümünde literatür özeti, dördüncü bölümde ekonometrik analiz ve son bölümde ise sonuç yer almaktadır.

Teorik Çerçeve

Çalışmada yer alan bağımsız değişkenlerden ilki, küreselleşme düzeyidir. Küreselleşme kısaca, küresel ölçekteki toplumsal karşılıklı bağımlılıkları ve mübadeleleri oluşturan, artıran, yaygınlaştıran ve yoğunlaştıran sosyal süreçlerin çok boyutlu kümesi olarak tanımlanabilir. Çok boyutlu olması nedeniyle küreselleşmenin etkileri ülkelerin özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir (Steger, 2013: s.31-32). Birçok bakımdan olumlu ve olumsuz etkileri bir arada bulunması nedeniyle günümüzde küreselleşmeye yönelik farklı yaklaşımlardan söz edilebilmektedir. Bunlar temelde “aşırı küreselleşmeciler” (hyperglobalist), “kuşkucular” yani küreselleşme karşıtları (skeptical) ve “dönüşümcüler” (transformationalist) olarak 3 grupta sınıflandırılmaktadır (Held, McGrew, Goldblatt & Perraton, 1999: s.3-10).

Küreselleşmeyi destekleyen görüşler; demokrasi, insan hakları, özgürlük ve doğanın korunması gibi değerlerin küreselleşme sayesinde evrensel hale geldiğini savunmaktadır (Kıvılcım, 2013: s.226). Diğer taraftan küreselleşme karşıtları ise küreselleşmenin kültürler, uygarlıklar veya bölgeler arasında yeni çatışmaları beraberinde getireceğini; evrensel değerler üzerine kurulu küresel bir uygarlıktan ziyade radikalizmin ve saldırgan milliyetçiliğin yükselmesine sebep olacağını öngörmektedir (Bozkurt, 2020: s.12). Bu bakımdan küresel entegrasyonun ülkelerin demokratikleşme seviyeleri üzerinde farklı etkiler ortaya çıkacağını öngören görüşlerin bulunduğu ifade edilebilir.

Çalışmadaki diğer bir bağımsız değişken olan ekonomik kalkınmanın toplumsal kutuplaşma ve politik radikalizm gibi çatışmacı olguları azaltması ve böylece ülkelerin demokratikleşme seviyeleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Son olarak devletin ekonomideki ağırlığının demokrasi üzerindeki etkisinin ise liberal ve korumacı ekonomik yaklaşımlara göre farklı sonuçlar ortaya çıkaracağı tahmin edilmektedir. Liberal bakış açısına göre ekonomide devlet faaliyetlerinin artmasının bir yandan özel sektöre yönelik bir dışlama etkisini beraberinde getirmesi sonucu ekonomik özgürlüğün azalacağı; öte yandan artan ekonomik faaliyetleri sayesinde devletin daha güçlü bir otorite olarak politik özgürlüğü kısıtlayacağı öngörülmektedir. Korumacı ekonomik yaklaşımlara göre ise ekonomide artan devlet ağırlığının; sanayileşme ve kalkınmayı artıracığı ve böylece ulusal refah ve özgürlükler üzerinde olumlu bir etkide bulunacağı beklenmektedir.

Bu çalışmada kalkınma ekonomisinde gelişmekte olan ülkeler sınıflandırmasının bir alt grubu olarak yer alan “Yeni Sanayileşen Ülkeler” grubu ele alınmaktadır. Yeni sanayileşen ülkelerin sınıflandırılması konusunda iktisatçılar ve siyaset bilimciler arasında ortak bir görüş bulunmamaktadır. Ancak genel anlamda bir ülkenin yeni sanayileşen olarak sınıflandırılabilmesi için gayri safi yurtiçi hasılasındaki kayda değer oranda büyüme, kişi başına düşen gelir ve yaşam standardındaki artışlar temel kriterler olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra düşük yolsuzluk seviyesi ve siyasal istikrar gibi sosyo-politik faktörler de bu sınıflandırmaya dahil edilebilmektedir (Majaski, t.y.). Bazı iktisatçıların sınıflandırmalarında ise iki temel ölçüt öne çıkmaktadır: Bunlardan ilki, söz

konusu ülkenin ihracata yönelik sanayileşme stratejisini benimsemiş olması ve imalat sanayinin gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payının en az yüzde 20-25 düzeyine ulaşmasıdır (Weiss, 1988). Baz alınan kriterlerdeki çeşitlilik nedeniyle yeni sanayileşen olarak sınıflandırılan ülkelerin sayısı, dönemsel olarak farklılık arz etmektedir. Örneğin, ilk olarak; 1970'lerden 1980'lerin sonuna kadar Hong Kong, Güney Kore, Singapur ve Tayvan bu grupta yer almıştır. Ardından, 2000'lere doğru ise Çin, Brezilya, Hindistan, Meksika, Güney Afrika, Türkiye, Malezya, Filipinler ve Tayland yeni sanayileşen ülkeler olarak sınıflandırılmaya başlanmıştır (Majaski, t.y.).

Zaman içinde ülke sayısındaki değişimler ve sınıflandırma kriterlerindeki çeşitlilik nedeniyle literatürde farklı ülke kümelerinin yeni sanayileşen olarak değerlendirildiği çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin: Zhang, Liu ve Bae (2017), Ghazali ve Ali (2019), Kılıç (2020) ile Shahzad, Doğan, Sinha ve Fareed (2020) çalışmalarında Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Malezya, Meksika, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye'yi içeren toplam 10 ülkeyi yeni sanayileşen ülkeler sınıfına dahil etmiştir. Hossain (2011) ise bu ülkelerden Endonezya hariç 9 ülkeyi baz almıştır. Diğer taraftan Destek (2016); Brezilya, Hindistan, Türkiye, Güney Afrika, Meksika ve Malezya olmak üzere toplam 6 ülkeyi yeni sanayileşen kategorisinde ele almıştır. Zeren ve Koç (2014) ise çalışmalarına; IMF'nin tanımlamasını baz alarak Hindistan, Malezya, Meksika, Güney Afrika, Filipinler, Tayland ve Türkiye'yi içerecek şekilde 7 ülkeyi dahil etmişlerdir. Bu çalışmada, daha yakın tarihli çalışmalarda olduğu gibi 10 ülkeyi kapsayan bir sınıflandırma tercih edilmiştir.

Literatür Özeti

Mevcut demokratikleşme literatürü oldukça geniştir. Bu alandaki çalışmalar, genellikle bağımsız değişken olarak ele alınan demokrasinin ekonomik küreselleşme üzerindeki etkilerinin sınanması üzerinedir. Garrett (2000), demokratikleşmenin ekonomik küreselleşmeyi artırdığına dair önermelerin daimi bir geçerliliği olmadığını, demokratikleşmenin karakterini oluşturan gruplara göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak genel anlamda dışa açıklık karşıtı bir görüşü temsil etmiyorsa demokratikleşmenin küreselleşmeyi artıracığına vurgu yapmaktadır. Dutt ve Mitra (2002) da benzer şekilde, demokrasilerin baskıcı otoritelere göre ekonomik küreselleşmeyi artırma konusunda daha etkili olacağını öne sürmektedir. Quinn (2003), geniş bir tarihsel perspektifte bakıldığında demokratikleşmenin finansal küreselleşme üzerindeki olumlu etkisinin Birinci Dünya Savaşı sonrası süreçte oluşmaya başladığı, önceki süreçte ise negatif bir etkisinin söz konusu olduğu sonucuna varmaktadır. Milner ve Kubota (2005), politik alandaki demokratikleşmenin hükümetleri ticari engeller uygulamaktan alıkoyacağını öne sürerek; bu argümanı 1970-1999 döneminde özellikle emek zengini gelişmekte olan ülkelerde ampirik olarak desteklemektedirler. Bu bakımdan demokratikleşmenin küreselleşmeyi teşvik ettiğini tespit etmektedirler. Benzer şekilde O'Rourke ve Taylor (2006) da emek faktörü açısından zengin olan ülkelerde demokratikleşme sürecinde işçiler için ticaretin faydalarının görünür hale geleceğini ve bu durumun söz konusu ülkelerde daha liberal ve ekonomik anlamda küreselleşmeyi destekleyecek politikaların uygulanmasının önünü açacağını savunmaktadır. Brune'e göre de politik özgürleşme ve demokrasi, gelişmekte olan ülkeleri finansal serbestleşme ve dolaylı olarak küreselleşme konusunda teşvik etmektedir (Brune, Garrett, Guisinger & Sorens, 2001).

Son dönemlerde demokratikleşme ve küreselleşme arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalarda nedenselliğin yönü küreselleşmenin demokrasi üzerindeki etkisini sınavacak şekilde

değişmeye başlamıştır. Ekonomik küreselleşme ve ticari açıklığın daha fazla demokrasiyi ve ekonomik kalkınmayı teşvik edeceğini öne süren yaklaşımların sayısı giderek artmaktadır (bkz. Held, 1995; Falk, 1999; Hardt ve Negri, 2001; Boix ve Garicano, 2001; Adsera ve Boix, 2002; Boix, 2003; Erdağ ve Peker, 2014; Doğan, 2005; Acemoğlu ve Robinson, 2016). Literatürde bu yaklaşımları destekleyen birçok ampirik çalışma bulunmaktadır. Örneğin: Rudra (2005), 1927-1997 dönemi için 59 gelişmekte olan ülke verisini kapsayan çalışmasında, ihracattaki artışın ve küresel sisteme entegrasyonun demokratik gelişmelere zemin hazırlayacağını savunmaktadır. Aynı şekilde Doces (2006) de ihracattaki artışın demokratikleşme seviyesini artıracığını desteklemektedir. Tarihsel boyutu daha geniş olan üç çalışmada ise; Eichengreen ve Leblang (2007), küreselleşmenin İkinci Dünya Savaşı sonrası demokratikleşmeyi önemli düzeyde artıran başat olgulardan biri olduğunu; López-Córdova ve Meissner (2005), finansal açıklığın demokrasi üzerindeki olumlu etkisinin 1895'ten itibaren açıkça görüldüğünü; Boix (2011) ise 19. yüzyılın başından 20. yüzyılın sonuna kadarki dönemde ekonomik büyüme ve kalkınmanın demokratikleşmeyi önemli derecede olumlu etkilediğini ifade etmektedir.

Literatürde küreselleşmenin demokratikleşmeyi olumlu yönde etkilediğine dair görüşe kuşkulu yaklaşanlar da bulunmaktadır (bkz. Barnett ve Cavanagh, 1995; Hirst ve Thompson, 1998; Gray, 1999; Şahin, 2006). Bazı çalışmalar, bu yaklaşımları farklı açılardan ampirik olarak desteklemektedir. Örneğin: Decker ve Lim'in (2009), 1948-1999 dönemini kapsayan çalışmalarında uluslararası ticaretteki artışın genel anlamda demokratikleşme üzerinde olumlu bir etkisinin bulunduğu kabul edilirken; bu etkinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre değişiklik gösterdiği belirtilmektedir. Benzer şekilde Milner ve Mukharjee (2009) de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik küreselleşmenin demokrasiyi artırıcı etkisinin zayıf olduğu sonucuna varmaktadır. Kollias ve Paleologou (2016) 1970-2011 dönemi için, De Macedo, Pereira, Martins, ve Jalles (2013) ise 1970-2005 dönemi için küreselleşmenin çeşitli gelir gruplarındaki ülkelerin demokratikleşme seviyeleri üzerindeki etkisinin farklılık arz ettiğini ancak genel anlamda olumlu bir etkinin söz konusu olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bunların yanı sıra Li ve Reuveny (2003) ile Rigobon ve Rodrik (2005), ticari açıklığın demokratikleşme üzerinde olumsuz etkileri olduğu sonucuna varmaktadır. Daha dar kapsamlı bir çalışmada (Acaravcı ve Erdoğan, 2015) ise Türkiye için dışa açıklık düzeyindeki artışın uzun dönemde demokratikleşmeyi azalttığı belirtilmektedir.

Robinson (2006) ile Acemoglu, Johnson, Robinson & Yared (2008), demokrasi ve kişi başına düşen gelir arasında güçlü bir nedensellik ilişkisinin söz konusu olduğunu ancak ekonomik kalkınmayı demokrasinin temel belirleyicisi olarak değerlendiren hakim görüşün aksine bu ilişkinin demokrasiden gelire doğru olduğunu öne sürmektedir. Buna koşut olarak, demokrasinin ekonomik kalkınmayı artırdığı doğrulanırken; kalkınmanın demokrasi üzerinde etkili olduğuna dair yeterince bulguya rastlanmadığı belirtilmektedir.

Bu çalışmada bağımsız değişken olarak kullanılan ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünü demokratikleşme gibi ekonomi dışı faktörlerle ilişkilendiren ampirik çalışmalar literatürde oldukça sınırlıdır. Kamu kesimi büyüklüğünün dahil edildiği çalışmalarda genellikle bu değişkenin ekonomik büyüme ile olan ilişkisine odaklanılmaktadır. Ancak kamu kesimi büyüklüğü ile demokratikleşme arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmada (Zortuk ve Beşer, 2014), geçiş ekonomilerinde dışa açıklık ve demokratik yapıdan kamu kesimi büyüklüğüne doğru pozitif yönde bir nedensellik tespit edilmiştir.

Ekonometrik Analiz

Veri Seti

Bu çalışma; Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Malezya, Meksika, Filipinler, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye'yi içeren yeni sanayileşen ülkeleri kapsamaktadır. Çalışmada bu ülkelere ilişkin 2003-2017 yılları arasındaki veriler, EViews 9 ve Stata 15.0 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada bağımlı değişken olarak demokratikleşme endeksi; bağımsız değişken olarak ise küreselleşme endeksi, kişi başına düşen milli gelir ve kamu kesimi nihai tüketim harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payı alınmıştır.

Çalışmada demokratikleşme değişkeni olarak alınan Freedom House Endeksi; puanlar, derecelendirmeler ve mevcut durum olmak üzere üç temel unsur baz alınarak oluşturulmakta ve 195 ülke ile 14 bölgeyi kapsamaktadır. Endeks oluşturulurken her ülke veya bölge için 10 siyasi hak ve 15 sivil özgürlük göstergesi kullanılmakta; siyasi haklar için en yüksek 40, sivil özgürlükler için ise en yüksek 60 puan verilmektedir. Böylece her ülke veya bölge için 0 ila 100 arasında bir puan belirlenmektedir. Siyasi haklar; seçim süreci, politik çoğulculuk-politik katılım ve hükümet işlevleri olmak üzere 3 alt başlığa ayrılmaktadır. Sivil özgürlükler ise; ifade ve inanç özgürlüğü, dernek kurma hakkı ve örgütsel haklar, hukukun üstünlüğü ve son olarak kişisel özerklik ve bireysel hakları kapsayan dört alt kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilere göre elde edilen puanlar, 1,0-7,0 arası bir değere indirgenerek ülke ve bölgelere özgürlük dereceleri verilmektedir. Bunlar; özgür (1,0 ile 2,5), kısmen özgür (3,0 ile 2,5) ve özgür değil (5.5 ile 7.0) olarak değerlendirilmektedir (Freedom House, 2020). Bu çalışmada tüm kategoriler için ülkelerin toplam puanları kullanılmıştır.

Küreselleşme sürecinin ekonomik, kültürel, hukuki, sosyolojik, politik vb. boyutlarının olması, ülkelerin küreselleşme düzeylerinin ölçülmesinde de çok kapsamlı bir araştırmayı gerekli kılmaktadır. Bu nedenle literatürde küreselleşmenin farklı bileşenlerini içeren çeşitli endeksler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları: 2001 KFP (A.T. Kearney/Foreign Policy Globalization Index) Küreselleşme Endeksi; 2002 KOF (KOF Swiss Economic Institute Globalization Index) Küreselleşme Endeksi, 2004 CSGR (The Centre for the Study of Globalisation and Regionalisation) Küreselleşme Endeksi, 2008 MGI (The Maastricht Globalisation Index), 2010 NGI (New Globalization Index)'dir (Topuz, 2016: s.787). Aşağıdaki Tablo 1'de bu endekslerin kapsadıkları konu başlıkları yer almaktadır.

Tablo 1. Küreselleşme Endekslerinin Kapsamı

Endeks	Dönem	Ekonomik Küreselleşme		Sosyal Küreselleşme		Politik Küreselleşme	
		Ülke Sayısı	Değişken Sayısı	Portföy Yatırımları	Bilgi ve İletişim	Uluslararası Kuruluşlara Üyelik	Ülkelerdeki Konsolosluklar
KFP	1971-2007	72	12	✓	✓	✓	✓

KOF	1970-2011	207	23	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
CSGR	1982-2004	62	16	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
MGI	2000-2012	117	11	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
NGI	1995-2005	70	21	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Not: Endekse dahil olan göstergeler “✓” ile gösterilmiş, dahil olmayanlar ise boş bırakılmıştır.

Kaynak: (Hayaloğlu, Kalaycı, & Artan, 2015: s.123).

NGI ve KOF; küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve politik yönlerini temsil etmek üzere seçilen alt kriterleri en fazla sayıda endekslerdir. Ancak; dönem, ülke ve değişken sayısı göz önüne alındığında küreselleşme endeksleri arasında en kapsamlısının KOF endeksi olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmada ülkelerin küreselleşme seviyesini temsilen KOF İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü'nün KOF endeksi kullanılmıştır (KOF Globalisation Index, 2020).

Ekonometrik analizde kullanılacak bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Veri Seti

Değişken	Sembol	Açıklama	Birim	Kaynak	Referans Alınan Çalışmalar
Demokratikleşme	FRE	Freedom House Endeksi	Oran	Freedom House	(Papaioannou ve Siourounis, 2008; Bayar ve Alakbarov, 2016; Polterovich ve Popov, 2005; Hayaloğlu vd., 2015; Kollias ve Paleologou, 2016) (Topuz, 2016; Macedo vd., 2013; Gurgul ve Lach, 2014; Villaverde ve Maza, 2011; Olimpia ve Stela, 2017) (Uddin, 2015; Verter ve Osakwe, 2015; Doces, 2006; Eren ve Çütcü, 2018; Linden ve Ray, 2017) (Landau, 1983; Alesina ve Wacziarg, 1998; Fölster ve Henrekson, 2001; Loizides ve
Küreselleşme Düzeyi	KOF	KOF Endeksi	Oran	KOF İsviçre Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü	
Ekonomik Kalkınma	GDP	Kişi Başına Düşen Milli Gelir	Logaritmik	Dünya Bankası	
Kamu Kesimi Büyüklüğü	GOV	Kamu Kesimi Toplam Nihai Tüketim Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki	Oran	Dünya Bankası	

Model

Bu çalışmadaki beklenti; küreselleşme, ekonomik kalkınma ve ekonomik kalkınmanın demokratikleşmeyi pozitif yönde etkileyeceği yönündedir. Ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünün ise özel sektörü dışlama etkisi nedeniyle ekonomik teşebbüs özgürlüğünü sınırlayacağı ve dolayısıyla demokratikleşmeyi negatif yönde etkileyeceği beklenmektedir. Bu bağlamda küresel entegrasyon, ekonomik kalkınma ve kamu kesimi büyüklüğünün demokratikleşme seviyesi üzerindeki etkisini ortaya koyabilmek adına aşağıda yer alan model tahmin edilmiştir.

$$FRE_{it} = \beta_0 + \beta_1 KOF_{it} + \beta_2 GDP_{it} + \beta_3 GOV_{it} + u_{it} \quad (1)$$

Denklem 1'deki modelde i ; çalışmanın yatay kesit birimlerini (ülkeleri), t ise zaman boyutunu ifade etmektedir.

Yöntem ve Ampirik Bulgular

Bu çalışmada yeni sanayileşen ülkelerde küreselleşme, ekonomik kalkınma ve ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünün demokratikleşme üzerine etkisi 2003-2017 dönemi yıllık veriler kullanılarak panel veri analizi yöntemi ile araştırılmıştır.

Panel veri modelleri parametrelerin birim ve/veya zamana göre değer almasına bağlı olarak sınıflandırılabilir. Hem sabit hem de eğim katsayılarının sabit olduğu panel veri modeli Denklem 2'de verilmiştir.

$$Y_{it} = \alpha + X'_{it}\beta + u_{it} \quad (2)$$

denklemindeki Y bağımlı değişkeni, α sabit terimi, X' bağımsız değişkeni, β bağımsız değişkenin katsayısını ve u hata terimini göstermektedir. Burada hata terimi (u_{it}) zaman etkileri ve bireysel etkiler yönünden bileşenlerine ayrıştırılması temeline dayanır. Hata terimi çözümlenirse:

$$u_{it} = u_i + \lambda_t + \vartheta_{it} \quad (3)$$

denklemin elde edilmektedir. Bu son eşitliğe *hata bileşenleri modeli* denir. Eşitlikte yer alan u_i bireysel etkileri, λ_t ise zaman etkilerini ifade etmektedir. Burada u_{it} ; λ_t ve $\vartheta_{it} \sim \text{IID}(0, \sigma^2)$ hata terimlerinin ortalamasının 0, varyansının sabit olduğu ve normal dağıldığı varsayılmaktadır (Gujarati, 1999; Baltagi, 2001).

Panel veri analizinde seriler arasındaki ilişkiyi analiz etmede öncelikle yatay kesit bağımlılığı testi yapılır. Bu testte bireysel ve zaman etkilerinin türü tanımlanır. Modelde yer alan değişkenler arasında herhangi bir ilişkinin var olup olmadığı içsellik sınaması ile tespit edilir. Son aşamada ise model tahmin edilip; söz konusu modelde otokorelasyon ve değişen varyans sorunlarının varlığı incelenir (Dam ve Yıldız, 2016: s.229).

Bu çalışmada ilk olarak, yatay kesit bağımlılığını sınamak için Frees (1995) testi uygulanmıştır. Ardından serilerin durağanlığı için Pesaran (2007) tarafından geliştirilen CIPS panel birim kök testi, değişen varyans için Levene (1960), Brown ve Forsythe (1974) testi, otokorelasyon için Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'in Durbin-Watson testi uygulanmıştır. Tahmin yönteminin belirlenmesi için Breusch-Pagan LM testi ve Hausman

(1978) testi yapılmıştır. Seriler arasındaki ilişki Driscoll ve Kraay (1998) standart hatalar yöntemi ile tahmin edilmiş ve son olarak seriler arasındaki nedensellik ilişkisi Dumitrescu-Hurlin Panel Nedensellik Testi ile sınanmıştır. Çalışmada modele alınan verilere ilişkin özet istatistikler Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3. Yeni Sanayileşen Ülkelerde Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyon Matrisi

	FRE	KOF	GDP	GOV
Ortalama	60.960	66.002	4.955	13.685
Medyan	65.000	65.056	4.759	13.068
Maksimum	88.000	81.408	7.711	20.799
Minimum	13.000	52.192	3.850	8.110
Standart Hata	19.585	6.118	0.892	3.632
FRE	1.000			
KOF	-0.251	1.000		
GDP	0.083	-0.117	1.000	
GOV	0.048	0.062	-0.489	1.000
Gözlem	150	150	150	150

Tablo 3'te, değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Çalışmaya dahil edilen değişkenlere ait ortalama, medyan, maksimum, minimum, standart sapma, korelasyon katsayıları ve diğer tanımlayıcı istatistikler bu tabloda gösterilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında ise FRE değişkeni ile KOF değişkeni arasında negatif yönlü korelasyon olduğunu göstermektedir. FRE ile GDP arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu; FRE ile GOV arasında pozitif yönlü fakat zayıf bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Yatay Kesit Bağımlılığı Testi

Seriler arasında yatay kesit bağımlılığı varken, bu durum dikkate alınmadan analiz yapılması elde edilecek sonuçları önemli ölçüde sapmalı yapacaktır (Pesaran, 2021). Bu nedenle analize başlamadan önce, serilerde ve eş-bütünleşme denkleminde yatay kesit bağımlılığının varlığının test edilmesi gerekmektedir. Yatay kesit bağımlılığının yapılacak birim kök ve eş-bütünleşme testleri seçilirken göz önünde bulundurulmaması; yapılan analizin sonuçlarını sapmalı ve tutarsız hale getirebilecektir (Altıntaş ve Mercan, 2015).

Çalışmada seriler arasında yatay kesit bağımlılığının olup olmadığı Frees (1995) testi ile analiz edilmiştir. Frees testi rank korelasyon katsayılarının kareleri toplamına dayanmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: s.247-248). Frees test istatistiği:

$$FRE = N(R_{AVE}^2 - (T - 1)^{-1}) \quad (4)$$

şeklinde ifade edilmektedir. Denklem 4'teki N ülkeleri, T serilerin zaman boyutunu ve R_{AVE}^2 ortalama determinant katsayısını göstermektedir. Denklemde yer alan R_{AVE}^2 değeri:

$$R_{AVE}^2 = \left[\frac{2}{N(N-1)} \right]^2 \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \check{r}_{ij}^2 \frac{2}{N(N-1)} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \check{r}_{ij}^2 \quad (5)$$

biçiminde elde edilmektedir. Burada $\frac{2}{N(N-1)}$ ve $\left[\frac{2}{N(N-1)} \right]^2$ arasındaki fark küçük olduğu için bunun yerine $\frac{2}{N(N-1)}$ kullanılabilir. Frees test istatistiğinde asimptotik Q dağılımında N sonsuz ve T sabit olduğu varsayılır. Burada eğer R_{AVE}^2 değeri $(T-1)^{-1} + \frac{Q_q}{N}$ değerinden büyük ise boş hipotez reddedilir. Burada Q_q ; Q dağılımındaki kantili ifade etmektedir. Frees test istatistiğinde Q dağılım için kritik değerler,

$$Q = a(T) \left(X_{1,T-1}^2 - (T-1) \right) + b(T) \left(X_{2, \frac{T(T-3)}{2}}^2 - T(T-3)/2 \right) \quad (6)$$

Denklem 6'dan hareketle hesaplanmaktadır. Serbestlik dereceleri; $X_{1,T-1}^2$; $(T-1)$ ve $X_{2, \frac{T(T-3)}{2}}^2$; $\left[\frac{T(T-3)}{2} \right]$ olan ve χ^2 dağılımına uygun bağımsız rassal değişkenlerdir. Ayrıca $a(T)$ ve $b(T)$ değerleri;

$$a(T) = 4(T+2)/(5(T-1)^2(T+1)) \quad (7)$$

ve

$$b(T) = 2(5T+6)/(5T(T-1)(T+1)) \quad (8)$$

eşitlikleri yardımıyla hesaplanmaktadır. $R_{AVE}^2 > (T-1)^2 + \frac{Q_q}{N}$ olduğu durumda H_0 hipotezi reddedilir. Q_q ; Q dağılımının q. kantilidir. Bu sebeple Q dağılımı, χ^2 dağılımı iki rassal değişkenin toplamına eşittir ve bunun değeri ise T'ye bağlıdır. Asimptotik nitelikleri bakımında Frees testi, Pesaran'ın CD testiyle aynıdır.

Bu teste ilişkin sonuçlar Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Yatay Kesit Bağımlılık Test Sonuçları

Test	Yeni Sanayileşen Ülkeler
Frees	1.515***

Not: *** %1 anlamlılık düzeyini temsil etmektedir. Bu testte elde edilen test istatistiği, kritik değerler (%10; 0.719, %5; 0.2262 ve %1; 0.3351) ile mukayese edilir.

Tablo 4'teki sonuçlara göre Frees test istatistiği sonucu verilen kritik değerlerden büyük olduğu için "Yatay kesit bağımlılığı yoktur" biçiminde yokluk hipotezi reddedilmektedir. Bu durumda %1 anlamlılık düzeyinde yatay kesit bağımlılığı olduğuna karar verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı sorununun varlığı durumunda birinci kuşak birim kök testlerinin güvenilir olmadığı ikinci kuşak birim kök testlerinin daha uygun olduğu kabul edilmektedir. Bu sebeple, ikinci kuşak panel birim kök testlerinden olan Pesaran (2007)'in panel birim kök testleri uygulanmıştır.

Panel Birim Kök Testi

Analize konu olan ülkeler arasında yatay kesit bağımlılığı saptandığı için analizde sapmalı tahminlerden kaçınmak adına, ikinci kuşak panel birim kök testleri kullanılmıştır. Literatürde bu testlerden en çok kullanılan CIPS (Cross-Sectionally Im, Pesaran and Shin) ve CADF (Cross-Sectionally Augmented Dickey Fuller) panel birim kök testleridir. Bu çalışmada Pesaran'ın (2007) kesit açısından genişletmiş olduğu CIPS panel birim kök testi

kullanılmıştır. Im, Pesaran ve Shin (2003) çalışmasına dayanan bu testte her bir seri için iki varsayım kullanılmıştır. Bu varsayımlar doğrultusunda temel denklem şu şekildedir:

$$\Delta y_{it} = (1 - \phi_i)\mu_i + \phi_i y_{i,t-1} + u_{it}; \quad t = 1, 2, \dots, T; \quad i = 1, 2, \dots, N \quad (9)$$

Hata terimi ise $u_{it} = Y_i f_t + \varepsilon_{it}$ biçiminde yazılır. f_t ; gözlenemeyen ortak unsur ifade etmekte olup her zaman durağan olduğu varsayılmaktadır. $\varepsilon_{i,t}$ ise seriye özgü bir unsur niteliğindedir ve bağımsız bir şekilde dağılmaktadır. Modeldeki yatay kesit bağımlılığı, gözlenemeyen ortak unsurun varlığından kaynaklanmaktadır. Modelin temel denklemi şu şekildedir:

$$\Delta y_{it} = \alpha_i + \beta_i y_{i,t-1} + Y_i f_t + \varepsilon_{it} \quad (10)$$

Denklem 10'da Pesaran'ın (2007) çalışmasından hareketle dinamik liner heterojen panel veri modeli $\alpha_i = (1 - \phi_i)\mu_i, \beta_i = -((1 - \phi_i))$ ve $\Delta y_{it} = y_{it} - y_{i,t-1}$ şeklinde yazılır. $\lambda_i \neq 0$ ve $N \rightarrow \infty$ durumunda, ortak unsurun \hat{y}_t ve \hat{y}_t 'nin gecikmeli değerleri ($\hat{y}_{t-1}, \hat{y}_{t-2}, \dots$) ile yaklaşılabileceği vurgulanmaktadır. Modeldeki her yatay kesitin u_{it} 'deki olası otokorelasyonu göz ardı etmemek için ortak unsur \hat{y}_t ve $\Delta \hat{y}_t$ 'nin gecikmeli değerleri ($\Delta \hat{y}_{t-1}, \Delta \hat{y}_{t-2}, \dots$) ile yaklaşılabılır (Pesaran, 2007: s.268).

CADF testinin H_0 ve alternatif hipotezleri şu şekildedir:

$H_0: b_i = 0, i = 1, 2, 3, N$ (Birim kök yoktur) ve

$H_1: b_i < 0, i = 1, 2, 3, N_1, b_i = 0, i = N_1 + 1, N_1 + 2, \dots, N$ (Birim kök vardır) şeklindedir.

CADF panel birim kök testinde b_i katsayılarına ait t değerleri bulunur. Bu t değerleri Pesaran'ın (2007) çalışmasındaki tablo değerleriyle karşılaştırılır. Hesaplanan CADF test istatistik değerleri kritik tablo değerlerinden mutlak değer olarak büyük olması durumunda temel hipotez (seride birim kök yoktur) reddedilmekte ve panelin geneli için alternatif hipotez (seride birim kök vardır) kabul edilmektedir. Pesaran'a göre CADF panel birim kök testi $N > T$ ve $T > N$ olduğu her iki durumda da geçerlidir (Pesaran, 2007: 269).

CIPS panel birim kök testindeki t istatistik değerleri Denklem 11'deki formülle elde edilmektedir (Pesaran, 2007: s.269). Pesaran (2007), tüm serilerin aritmetik ortalamalarını hesaplayarak CIPS istatistiğini şu şekilde elde etmektedir:

$$CIPS^*(N, T) = \overline{CADF}^* = \frac{\sum_{i=1}^N CADF_{if}^*}{N} \quad (11)$$

Panel birim kök testi sonucunda CIPS istatistiği ve kritik değerler Tablo 5'te verilmiştir

Tablo 5. Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	CIPS		Kritik Değer		
	Düzyey	Δ	10%	5%	1%
FRE	-2.325*	-2.800***	-2.22	-2.37	-2.66
KOF	-1.930	-3.989***	-2.22	-2.37	-2.66
GDP	-1.575	-2.332*	-2.22	-2.37	-2.66
GOV	-2.470**	-3.026***	-2.22	-2.37	-2.66

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir. Gecikme değeri ise 3'tür.

Tablo 5'teki panel birim kök testi sonuçlarına bakıldığında, serilerin genel olarak birinci farkı alındıktan sonra durağan hale geldikleri yani I(1) oldukları görülmektedir.

Breusch–Pagan LM Testi

Çalışmadaki modele uygun tahminci seçiminde, bireysel ve zaman etkilerinin belirlenmesi için LM testi uygulanmıştır. LM testinde üç farklı model tahmin edilmektedir. Bu modellerde; bireysel etkilerin (LM₁), zaman etkilerinin (LM₂) ve hem bireysel hem zaman etkilerin (LM) rassallığı test edilmektedir.

LM₁ testinde; bireysel etkiler yoktur şeklindeki $H_0: \sigma_\mu^2 = 0$ hipotezi, LM₁ test istatistiği ile sınanmaktadır. LM₁ istatistiği, Denklem 12'de görüldüğü gibi hesaplanmaktadır.

$$LM_1 = \frac{N.T}{2.(T-1)} \left[\frac{\sum_{i=1}^N (\sum_{t=1}^T \hat{u}_{it})^2}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \hat{u}_{it}^2} - 1 \right]^2 \quad (12)$$

Denklem 12'de N; yatay kesit boyutunu, T; zaman boyutunu, \hat{u} ; hata terimlerinin tahminlerini ifade etmektedir. Breusch–Pagan LM testi ile bulunan olasılık değeri, 0.05'ten küçük olduğunda, H₀ reddedilir ve bireysel etkilerin rassal olduğu sonucuna ulaşılır.

LM₂ testinde $H_0: \sigma_\lambda^2 = 0$ (zaman etkileri yoktur) hipotezi, LM₂ istatistiği ile sınanmaktadır. LM₂ istatistiği, Denklem 13'de yer alan formül yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$LM_2 = \frac{N.T}{2.(N-1)} \left[\frac{\sum_{t=1}^T (\sum_{n=1}^N \hat{u}_{it})^2}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T \hat{u}_{it}^2} - 1 \right]^2 \quad (13)$$

Bu formülde N; yatay kesit sayısını, T; zaman boyutunu, \hat{u} ; hata terimlerinin tahminini ifade etmektedir. Bu test ile elde edilen olasılık değerinin, 0.05'ten küçük olduğu durumda H₀ reddedilmekte ve zaman etkilerinin rassal olduğu sonucuna varılmaktadır.

$LM = LM_1 + LM_2$ testinde

$H_0: \sigma_\mu^2 = \sigma_\lambda^2 = 0$ (Bireysel etkiler ve zaman etkileri yoktur)

$H_1: \sigma_\mu^2 \neq 0$ veya $\sigma_\lambda^2 \neq 0$ yada her ikisi de $\neq 0$ (Etkilerden en az biri ya da her ikisi rassaldır).

Elde edilen olasılık değeri, 0.05'ten küçük ise H₀ reddedilmekte ve etkilerin her ikisinin de rassal olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. LM test sonuçları Tablo 6'da yer almaktadır:

Tablo 6. LM Testleri: *Model: FRE = f(KOF, GDP, GOV)*

Test	Olasılık Değeri	Karar
LM ₁	0.000	Bireysel Etkiler Rassaldır.
LM ₂	0.011	Zaman Etkileri Rassal Rassaldır.
LM	0.000	Bireysel Etkiler ve Zaman Etkileri Rassaldır.

Tablo 6'daki sonuçlara göre, bireysel ve zaman etkilerinin rassal olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Hausman Testi

Ekonometrik model tahmin edilirken ortaya çıkabilecek değişen varyans ve oto-korelasyon sorunları, regresyon tahminlerini gerçekçi değerlerden uzaklaştırabileceği için oto-korelasyon ve değişen varyans testleri uygulanmıştır. Buna ek olarak, katsayıların birimlere veya birimler ile zamana göre değiştiğinin varsayıldığı sabit veya tesadüfi etkiler modelleri arasında seçim yapabilmek amacıyla serilere Hausman testi uygulanmıştır. Söz konusu testler sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Hausman Test İstatistiği, Oto-Korelasyon ve Değişen Varyans Sonuçları

Testler	Hipotezler	Yeni Sanayileşen Ülkeler
Hausman Test İstatistiği	H ₀ : Tesadüfi etkiler modeli uygundur	4.70 (0.3190)
	H ₁ : Sabit etkiler modeli uygundur	
Oto- Korelasyon (Bhargava, Franzini ve Narendranathan Testi)	H ₀ : Otokorelasyon sorunu yoktur.	Durbin-Watson 0.646
	H ₁ : Otokorelasyon sorunu vardır.	Baltagi-Wu 0.941
Değişen Varyans (Levene, Brown ve Forsythe Testi)	H ₀ : Değişen varyans sorunu yoktur	W0= 17.826 df(9,140)
	H ₁ : Değişen varyans sorunu vardır	Pr>F= (0.000)***

Tablo 7’de yer alan Hausman test istatistiği sonuçlarına bakıldığında olasılık değerlerinin 0.319 olduğu görülmekte ve bu değer 0.05’ten büyük olması sebebiyle H₀ hipotezi reddedilememektedir. Dolayısıyla tesadüfi etkiler modeli uygun olmaktadır. Ayrıca oto-korelasyon problemine yönelik elde edilen test istatistiği sonuçlarındaki değerler (Durbin Watson için 0.646 ve Baltagi Wu için 0.941) kritik değer olan 2’den küçüktür. Dolayısıyla H₀ hipotezi reddedilmektedir. Bu nedenle tesadüfi etkiler modelinde birinci seviyede otokorelasyon varlığı söz konusudur. Son olarak, değişen varyans testi sonucunda elde edilen 17.826 istatistik değeri 9,140 serbestlik dereceli F tablosu ile karşılaştırıldığında H₀ hipotezi reddedilmektedir. Böylece değişen varyans sorunu olduğu sonucuna varılmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2013: s.224).

Driscoll-Kraay Model Tahmini

Driscoll-Kraay (1998), büyük zaman boyutunun söz konusu olduğu durumda, standart parametrik olmayan (nonparametrik) zaman serisi kovaryans matris tahmincilerinin hem yatay kesit bağımlılığının hem de dönemsel korelasyonun bütün genel biçimleri için dirençli olacak biçimde güçlendirilebileceğini ortaya koymuştur. Driscoll ve Kraay (1998), Newey-

West'in (1987) çalışmasını baz almakta; ve bu nedenle yatay kesit ortalamalarına benzer bir düzeltme uygulamaktadır. Bu sayede kovaryans matris tahmincilerinin tutarlılığı, düzeltilen standart hata tahminleri tarafından sağlanmaktadır. Bu durum, yatay kesit boyutundan (N) bağımsızdır; yani N sonsuza gitse dahi geçerlidir. Driscoll-Kraay metodolojisi hem sabit hem de tesadüfi etki modelleri için kullanılmaktadır. Bu tahminci heteroskedastite varlığında yatay kesit ve zaman boyutlarının büyük olduğu durumlarda dahi, tutarlı ve dirençli standart hatalar oluşturmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: s.335).

Denklem 14'te yer alan modelde,

$$Y_{it} = \beta X_{it} + u_{it} \quad i = 1, \dots, N; t = 1, \dots, T \quad (14)$$

otokorelasyonlu ve heteroskedastik hata teriminin mevcut olduğu varsayımı altında, Havuzlanmış En Küçük Kareler (HEKK) yöntemi yardımıyla tutarlı parametre tahminleri Denklem 15'te görüldüğü gibi yapılabilmektedir.

$$\hat{\beta} = (X'X)^{-1}X'Y \quad (15)$$

Parametre tahminlerine ait standart hatalar, dirençli (asimptotik) kovaryans matrisinin köşegen elemanlarının karekökleri aracılığıyla bulunmaktadır. Driscoll-Kraay varyans kovaryans matrisi,

$$V(\hat{\beta}) = (X'X)^{-1}\widehat{S}_T(X'X)^{-1} \quad (16)$$

iken \widehat{S}_T , şu şekilde tanımlanır:

$$\widehat{S}_T = \widehat{\Omega}_0 + \sum_{j=1}^{m(T)} w(j, \delta) [\widehat{\Omega}_j + \widehat{\Omega}'_j] \quad (17)$$

Burada $m(T)$, otokorelasyon açısından gecikme uzunluğunu ifade etmektedir. $W(j, m(T)) = 1 - \frac{j}{m(T)} + 1$ şeklinde gösterilen Bartlett ağırlıkları, pozitif tanımlı bir \widehat{S}_T 'yi beraberinde getirmekte ve örnek otokovaryans fonsiyonunda yüksek mertebeden gecikmelerin düşük ağırlıklara sahip olmasına olanak tanımaktadır. $(K + 1) \times (K + 1)$ boyutlu $\widehat{\Omega}_j$ matrisi, Denklem 18'deki gibi ifade edilmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2020: s.336);

$$\widehat{\Omega}_j = \sum_{t=j+1}^T h_t(\hat{\beta})h_{t-j}(\hat{\beta})' \quad (18)$$

Burada $h_t(\hat{\beta})$ değeri, Denklem 19 yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$h_t(\hat{\beta}) = \sum_{j=1}^{m(T)} w(j, \delta) (\hat{\beta}) \quad (19)$$

Tüm birimler için t moment koşullarının karesi $h_{it}(\hat{\beta})$, çeşitli T'leri olan N'ler için elde edilmektedir. Havuzlanmış EKK ile yapılan tahminde birimlerin ortogonalite koşulları $h_{it}(\hat{\beta})$, lineer regresyonun boyutu $(K + 1) \times 1$ olan moment koşullarıdır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: s.336). Örneğin $h_{it}(\hat{\beta})$ değeri;

$$h_{it}(\hat{\beta}) = X_{it}\hat{u}_{it} = X_{it}(Y_{it} - X'_{it}\hat{\beta}) \quad (20)$$

biçiminde ifade edilebilmektedir. Driscoll Kraay kovaryans matris tahmincisi, $h_{it}(\hat{\beta})$ 'a ait yatay kesit ortalamalarının zaman serilerinde kullanılan Newey-West'in değişen varyans ve otokorelasyon mevcut olduğunda dirençli kovaryans matris tahmincisine eşittir. Yatay kesit ortalamaları temelindeki bu yöntemde, standart hata tahminlerinin yatay kesit sayılarından bağımsız bir biçimde tutarlı olduğu ortaya konulmaktadır. Driscoll ve Kraay buna koşul olarak, yatay kesit boyutunun sonsuza gittiği koşullarda dahi tutarlılığın mevcut olduğunu ve standart hata tahminlerinin uzamsal ve dönemsel korelasyonun tüm biçimlerinde dirençli

olduğunu ortaya koymuştur (Yerdelen Tatoğlu, 2020: s.336). Analizde gerçekleştirilen Driscoll-Kraay Tahmin sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Driscoll-Kraay Standart Hatalı Model Tahmini

Bağımlı Değişken: FRE (Freedom House Endeksi)				
Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t	P> t
KOF (Küreselleşme Düzeyi)	-0.711***	0.119	-5.97	0.000
GOV (Kamu Kesimi Büyüklüğü)	0.758***	0.195	3.89	0.002
GDP (Ekonomik Kalkınma)	1.307***	0.336	3.89	0.002
DUMMY (Kukla Değişken)	-2.783**	1.060	-2.63	0.020
SABİT TERİM	84.291***	13.529	6.23	0.000
F(4,14)	402.35			
Prob>F	0.0000			
R ²	0.0803			

Not: *** ve ** sırasıyla %1 ve %5 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Tablo 8’de elde edilen tahmin sonuçlara göre, küreselleşme düzeyindeki 1 birimlik artışın demokratikleşme seviyesini 0.711 birim azalttığı görülmektedir. Diğer taraftan ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünde meydana gelecek 1 birimlik artışın demokratikleşme seviyesini 0.758 birim; ekonomik kalkınma değişkenindeki % 1’lik artışın ise demokratikleşme seviyesini 1.307 birim artırdığı gözlemlenmektedir. 2008 kukla değişkeninin etkileri yorumlanacak olursa demokratikleşmenin 2008 sonrası dönemde 2008 öncesine kıyasla daha düşük seyrettiği, 2008 yılı sonrasındaki gelişmelerin bağımlı değişken olan demokratikleşme üzerinde negatif etkileri olduğu ifade edilebilir.

Dumitrescu-Hurlin Panel Nedensellik Testi

Bu çalışmada, seriler arasındaki nedensellik ilişkisi Dumitrescu ve Hurlin (2012)’in geliştirdikleri yöntemle sınanmıştır. Dumitrescu ve Hurlin testinin temel avantajları; ele alınan ülkeler arasındaki yatay kesit bağımlılığını dikkate alması, dengesiz panel veri setleri için de etkin sonuçlara ulaşabilmesi ve zaman (T) ve yatay kesit boyutlarından (N) hangisinin büyük olduğuna bakılmaksızın kullanılabilmesidir (Dumitrescu ve Hurlin, 2012: s.1457). Söz konusu testte, X ve Y arasındaki nedensellik ilişkisi, Denklem 21’deki gibi bir doğrusal model yardımıyla çözümlenebilmektedir:

$$Y_{it} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K \beta_i^k Y_{i,t-k} + \sum_{k=1}^K \gamma_i^k X_{i,t-k} + \varepsilon_{i,t} \quad t = 1,2, \dots, T; i = 1,2, \dots, N \quad (21)$$

Bu denklemde yer alan K, optimum gecikme uzunluğunu ifade etmektedir. Katsayıların homojenlik varsayımı ve serilerin durağan olma zorunluluğu ise bu yöntemin en önemli sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Söz konusu teste ilişkin hipotezler şu şekildedir:

$H_0: \beta_i^{(k)} = 0 \quad \forall i$ için, Bütün yatay kesitlerde X'ten Y'ye nedensellik ilişkisi yoktur.

$H_1: \beta_i^{(k)} = 0 \quad \forall i = 1, 2, \dots, N_1$ için, Bazı yatay kesitlerde X'ten Y'ye nedensellik ilişkisi söz
 $\beta_i^{(k)} \neq 0 \quad \forall i = N_1 + 1, N_1 + 2, \dots, N$ için, konusudur.

Dumitrescu ve Hurlin (2012) panel nedensellik testinde, önce her bir yatay kesit için bireysel Wald istatistikleri ($W_{i,T}$) hesaplanmakta; ardından ise bu istatistiklerin aritmetik ortalamaları alınarak panele ait Wald istatistiği ($W_{N,T}^{HNC}$) elde edilmektedir. Dumitrescu ve Hurlin (2012), zaman boyutu yatay kesit boyutundan büyük ($T > N$) olduğunda asimptotik dağılan (Denklem 22); tersi durumda ($T < N$) ise yarı asimptotik dağılan (Z_N^{HNC}) test istatistiklerinin (Denklem 23) kullanımını tavsiye etmektedir.

$$Z_{N,T}^{HNC} = \sqrt{\frac{N}{2K}} W_{N,T}^{HNC} - K \quad (22)$$

$$Z_N^{HNC} = \frac{\sqrt{N} [W_{N,T}^{HNC} - N^{-1} \sum_{i=1}^N E(W_{i,T})]}{\sqrt{N^{-1} \sum_{i=1}^N Var(W_{i,T})}} \quad (23)$$

Dumitrescu ve Hurlin (2012), Denklem 22 ve Denklem 23'deki test istatistikleri ve olasılık değerlerini Monte-Carlo simülasyonun yardımıyla elde etmektedir. Bu çalışmada, durağanlaştırılmış seriler ile Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin sonuçlar Tablo 9'de yer almaktadır.

Tablo 9. Dumitrescu - Hurlin Panel Nedensellik Test Sonuçları

No	Boş Hipotez (H_0)	W-ist.	Zbar-ist.	Olasılık	Karar
1	KOF≠FRE	3.383	0.601	0.548	Nedeni değildir
2	FRE≠KOF	1.506	-0.973	0.331	Nedeni değildir
3	GDP≠FRE	4.266	1.341	0.180	Nedeni değildir
4	FRE≠GDP	2.320	-0.291	0.771	Nedeni değildir
5	GOV≠FRE	2.224	-0.371	0.710	Nedeni değildir
6	FRE≠GOV	3.699	0.866	0.387	Nedeni değildir
7	GDP≠KOF	4.133	1.230	0.219	Nedeni değildir
8	KOF≠GDP	4.574	1.599	0.110	Nedeni değildir
9	GOV≠KOF	3.075	0.343	0.732	Nedeni değildir
10	KOF≠GOV	4.013	1.129	0.259	Nedeni değildir
11	GOV≠GDP	4.559	1.587	0.113	Nedeni değildir
12	GDP≠GOV	6.107	2.884	0.004	Nedenidir

Tablo 9'daki sonuçlara bakıldığında sadece ekonomik kalkınmadan kamu kesimi büyüklüğüne doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Yeni Sanayileşen Ülkeler (NIC) için küreselleşme, ekonomik kalkınma ve ekonomideki kamu kesimi büyüklüğünün demokratikleşme seviyesi üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle 2003-2017 arası döneme ait yıllık veriler kullanılarak test edilmiştir.

Çalışmada ülkeler arasında yatay kesit bağımlılığı Frees (1995) testi ile analiz edilmiş ve yatay kesit bağımlılığının söz konusu olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışmanın ileriki aşamalarında, bu durumu dikkate alan yöntemler kullanılmıştır. Serilerin durağanlığı Pesaran (2007) tarafından geliştirilen CIPS panel birim kök testi ile incelenmiştir. Serilerin düzey değerlerinde durağan olmadığı ancak birinci farkları alındığında durağan hale geldiği görülmüştür. Ayrıca, çalışmada Driscoll-Kraay Model Tahmini yaklaşımı kullanılmış ve nedensellik ilişkisi Dumitrescu ve Hurlin (2012) testiyle tahmin edilmiştir.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre, yeni sanayileşen ülkelerde küreselleşmenin demokratikleşme seviyeleri üzerinde azaltıcı bir etkisinin bulunduğu; diğer taraftan ekonomik kalkınma ve kamu kesimi büyüklüğünün ise demokratikleşmeyi artırdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kukla değişkenin etkilerine bakıldığında, 2008 finansal krizinin model için bir kırılma noktasını temsil ettiği söylenebilir. Buna koşut olarak, kriz sonrasında güçlenen toplumsal çatışma ve ulusal güvenlik gibi küreselleşmenin yan etkilerinin politik istikrarsızlıkları artırarak; demokratikleşme üzerinde negatif etkiye sebep olup olmadığı gelecekte yapılacak çalışmalar için önemli bir araştırma konusu niteliğindedir. Ayrıca söz konusu ülkeler arasında demokratikleşmeyi önceleyenlerin, küreselleşmenin demokratikleşme üzerindeki negatif etkisi nedeniyle daha küreselleşme karşıtı politikalara yönelebileceği öngörülebilir. Ancak yeni sanayileşen ülkeler arasında yer alan Asya ülkeleri için bu ihtimal, halihazırdaki küreselleşme yanlısı tutumları (Milanovic, 2021: 19) nedeniyle düşüktür.

Diğer bir taraftan bulguların; küreselleşmenin demokratikleşmeyi teşvik ettiği, kamu kesimi genişlemesinin ise antidemokratikleşmeye yol açtığı yönündeki görüşler ile çeliştiği; kalkınmanın demokratikleşmeyi artırdığına yönelik literatürde yer alan hâkim görüşü ise desteklediği görülmektedir.

Analizde yeni sanayileşen ülkelerin ele alınmasının yanı sıra demokratikleşme üzerine etki edebilecek hem ulusal hem de uluslararası boyuttaki olgulara odaklanması, çalışmanın özgünlüğünü artırarak; literatüre katkı sunmaktadır. Ancak, küreselleşme ve demokratikleşmenin çok boyutlu niteliği, analiz sonuçlarının en önemli sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu konuda yapılacak ileriki çalışmaların küreselleşmenin niteliğine ve farklı demokratikleşme endekslerine göre oluşturulması, bu alandaki literatürün genişlemesini sağlayacak bir adım olacaktır.

Kaynakça

- Acaravcı, A., & Erdoğan, S. (2015). Türkiye'de demokrasi, reel gelir ve dışa açıklık arasındaki uzun dönemli ve nedensel ilişkiler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 358-370. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19577/208965>
- Acemoğlu, D., & Robinson, J. A. (2016). *Diktatörlük ve demokrasinin ekonomik kökenleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. A., & Yared, P. (2008). Income and democracy. *American Economic Review*, 98(3), 808-42. DOI: 10.1257/aer.98.3.808
- Adsera A, & Boix C. (2002). Trade, democracy, and the size of the public sector: the political underpinnings of openness. *International Organization*, 56(2): 229–62. DOI: <https://doi.org/10.1162/002081802320005478>
- Alesina, A., & Wacziarg, R. (1998). Openness, country size and government. *Journal Of Public Economics*, 69(3), 305-321. DOI:10.1016/S0047-2727(98)00010-3
- Altıntaş, H., & Mercan, M. (2015). Ar-Ge harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: OECD ülkeleri üzerine yatay kesit bağımlılığı altında panel eşbütünleşme analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(2), 345-376.
- Baltagi, B. H. (2001). *Econometric analysis of panel data* (2nd ed). New York: John Wiley & Sons.
- Barnet, R. J., & Cavanagh, J. (1995). *Global dreams: imperial corporations and the new world order*. Simon & Schuster.
- Bayar, Y., & Alakbarov, N. (2016). Corruption and foreign direct investment inflows in emerging market economies. *Ecoforum Journal*, 5(2). 165-180.
- Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, 49(4), 533-549. DOI: <https://doi.org/10.2307/2297285>
- Boix, C. (2003). *Democracy and redistribution*. Cambridge University Press.
- Boix, C. (2011). Democracy, development, and the international system. *American Political Science Review*, 105(4), 809-828. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055411000402>
- Boix, C., & Garicano, L. (2001). *Democracy, inequality, and country-specific wealth*. University of Chicago.
- Bozkurt, V. (2020). *Küreselleşen dünyada toplumsal meseleler*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. Erişim Adresi http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyoloji_lisans_ao/kuresellesen_dunyada_toplumsal_meseler.pdf.
- Breusch, T.S. & Pagan, A. (1980), The lagrange multiplier test and its applications to model specification tests in econometrics, *Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253. DOI: <https://doi.org/10.2307/2297111>
- Brown, M. B., & Forsythe, A. B. (1974). The small sample behavior of some statistics which test the equality of several means. *Technometrics*, 16(1), 129-132.
- Brune, N., Garrett, G., Guisinger, A., & Sorens, J. (2001). The political economy of capital account liberalization. In Annual Meeting of the American Political Science Association, San Francisco.
- Dam, M. M., & Yıldız, B. (2016). BRICS-TM ülkelerinde AR-GE ve inovasyonun ekonomik büyüme üzerine etkisi: ekonometrik bir analiz. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(33), 220-236. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auibfd/issue/32338/359349>
- De Macedo, J. B., Pereira, L. B., Martins, J. O., & Jalles, J. T. (2013). Globalization, democracy and development (No. w19575). National Bureau of Economic Research. Retrieved from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w19575/w19575.pdf
- Decker, J. H., & Lim, J. J. (2009). Democracy and trade: an empirical study. *Economics of Governance*, 10(2), 165-186. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10101-008-0053-8>

- Destek, M. A. (2016). Renewable Energy consumption and economic growth in newly industrialized countries: evidence from asymmetric causality test. *Renewable Energy*, 95, 478–484. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.renene.2016.04.049>
- Doces, J. A. (2006). Globalization and democracy: an empirical analysis using a simultaneous equation approach. Center for Globalization and Governance.
- Doğan, A. (2005). Demokrasi ve ekonomik gelişme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (25), 1-19. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/5882/77821>
- Driscoll, J. C., & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of Economics and Statistics*, 80(4), 549-560. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2646837>
- Dumitrescu, E.I. & Hurlin, C. (2012), “Testing for granger non-causality in heterogeneous panels”, *Economic Modelling*, 29(4), 1450–1460. DOI: 10.1016/j.econmod.2012.02.014
- Dutt, P., & Mitra, D. (2002). Endogenous trade policy through majority voting: an empirical investigation. *Journal of International Economics*, 58(1), 107-133. Retrieved from <https://faculty.insead.edu/pushan-dutt/documents//Paper12.pdf>
- Eichengreen B, & Leblang D. (2007). Democracy and globalization. Bank for International Settlements, 9. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0343.2007.00329.x>
- Er, H. A. (1997). Development patterns of industrial design in the third world: a conceptual model for newly industrialized countries. *Journal of Design History*, 10(3), 293-307. DOI: <https://doi.org/10.1093/jdh/10.3.293>
- Erdağ, R., & Peker, K. (2014). Küreselleşme sürecinin demokrasi üzerine etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 211-220. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25892/272863>
- Eren, M. V., & Çütücü, İ. (2018). Küreselleşmenin ekonomik büyümeye etkisi: türkiye üzerine ekonometrik bir analiz. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1) 47-61. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sevad/issue/53362/709446>
- Falk, R. A. (1999). Predatory globalization: A Critique. Polity.
- Fölster, S., & Henrekson, M. (2001). Growth effects of government expenditure and taxation in rich countries. *European Economic Review*, 45(8), 1501-1520. Retrieved from <https://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp503.pdf>
- Freedom House, (2020). Erişim Adresi: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Methodology_FIW_2019_for_website, Erişim Tarihi: 18.11.2020.
- Frees, E. W. (1995). Assessing cross-sectional correlation in panel data. *Journal of Econometrics*, 69(2), 393-414. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(94\)01658-M](https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01658-M)
- Garrett, G. (2000). The causes of globalization. *Comparative Political Studies*, 33(6-7), 941-991. DOI: <https://doi.org/10.1177%2F001041400003300610>
- Ghazali, A., & Ali, G. (2019). Investigation of key contributors of CO2 emissions in extended STIRPAT model for newly industrialized countries: a dynamic common correlated estimator (DCCE) approach. *Energy Reports*, 5, 242-252. DOI: 10.1016/j.egyr.2019.02.006
- Gray, J. (1999). *Sahte şafak: küresel kapitalizmin aldatmacaları* (Çev. G. Güven). İstanbul: OM Yayıncılık.
- Gujarati, D. N. (1999) *Temel ekonometri* (7. Basım, Eylül 2010). (Çev. Ü. Şenesen ve G. Günlük Şenesen). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

- Gurgul, H. & Lach, L. (2014), Globalization and economic growth: evidence from two decades of transition in CEE, *Economic Modelling*, 36, 99-107. Retrieved from https://mpra.ub.uni-muenchen.de/52231/1/MPRA_paper_52231.pdf
- Hardt, M. & Negri, A., (2001). *İmparatorluk*, (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 46(6), 1251-1271. DOI: <https://doi.org/10.2307/1913827>
- Hayaloğlu, P., Kalaycı, C., & Artan, S. (2015). Küreselleşme farklı gelir grubundaki ülkelerde ekonomik büyümeyi nasıl etkilemektedir. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 119-152. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oguiibf/issue/56487/785422>
- Held, D. (1995). *Ulus devletin çöküşü. yeni zamanlar: 1990'larda politikanın değişen çehresi*, (Der. S. Hall ve M. Jacques), (Çev. A. Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt D. & Perraton, J. (1999). *Global transformations: politics, economics and cultures*. Cambridge: Polity Press.
- Hirst, P. & Thompson, G. (1998). *Küreselleşme sorgulanıyor*. Ankara: Dost Yayınevi.
- Hossain, M. S. (2011). Panel estimation for CO2 emissions, energy consumption, economic growth, trade openness and urbanization of newly industrialized countries. *Energy Policy*, 39(11), 6991-6999. DOI: 10.1016/j.enpol.2011.07.042
- Im K.S., Pesaran M.H. & Shin Y. (2003). Testing for unit roots in heterogenous panels. *Journal of Econometrics*, 115, ss. 53-57. DOI: 10.1016/S0304-4076(03)00092-
- Kılıç, M. (2020). Portföy yatırımları ve doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: yeni sanayileşen ülkeler örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 45-55. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/56449/766482>
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/11355/135742>
- KOF Globalisation Index, 2020. Erişim Adresi <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (Erişim Tarihi: 16.11.2020)
- Kollias, C., & Paleologou, S. M. (2016). Globalization and democracy: a disaggregated analysis by income group. *Global Economy Journal*, 16(2), 213-228. DOI: 10.1515/gej-2015-0048
- Kutlay, M., & Öniş, Z. (2020). Otoriter kapitalizmin yükselişi: değişen küresel dengeler ve demokrasinin geleceği üzerine. *Ekonomi ve Toplum* (120), 42-53.
- Landau, D. (1983). Government expenditure and economic growth: a cross-country study. *Southern Economic Journal*, 49(3), 783-792. DOI:10.2307/1058716
- Levene, H. (1960). Robust tests for equality of variances. Olkin I., Ghurye G., Hoeffding W., Madow W. G. ve Mann H. B. (Ed.), *Contributions to probability and statistics* içinde. (s. 278-292). California: Stanford University of Press
- Li, Q., & Reuveny, R. (2003). Economic Globalization and democracy: an empirical analysis. *British Journal of Political Science*, 33(1), 29-54. DOI: 10.1017/S0007123403000024
- Linden, M., & Ray, D. (2017). Aggregation bias-correcting approach to the health-income relationship: life expectancy and GDP per capita in 148 countries, 1970-2010. *Economic Modelling*, 61, 126-136. DOI: 10.1016/j.econmod.2016.12.001

- Loizides, J., & Vamvoukas, G. (2005). Government expenditure and economic growth: evidence from trivariate causality testing. *Journal of Applied Economics*, 8(1), 125-152. DOI: <https://doi.org/10.1080/15140326.2005.12040621>
- López-Córdova, J. E., & Meissner, C. M. (2005). The globalization of trade and democracy, 1870-2000 (No. w11117). National Bureau of Economic Research. Retrieved from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w11117/w11117.pdf
- Majaski, C. (t.y.). *Newly industrialized country*, Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/n/newly-industrialized-country.asp>.
- Milanovic, B. (2021). *Kapitalizm, Tek Başına*. (Çev. M. Pirili ve M. Uzbay). Ankara Efil Yayınevi.
- Milner, H. V., & Kubota, K. (2005). Why the move to free trade? democracy and trade policy in the developing countries. *International Organization*, 59(1), 107-143. Retrieved from https://www.princeton.edu/~hmilner/forthcoming%20papers/LDCdem_IO.pdf
- Milner, H. V., & Mukherjee, B. (2009). Democratization and economic globalization. *Annual Review of Political Science*, 12, 163-181. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.12.110507.114722>
- Newey, W. K., & West, K. D. (1987). Hypothesis testing with efficient method of moments estimation. *International Economic Review*, 777-787. DOI: <https://doi.org/10.2307/2526578>
- Nurudeen, A., & Usman, A. (2010). Government expenditure and economic growth in nigeria, 1970-2008: a disaggregated analysis. *Business and Economics Journal*, 4, 1-11. Retrieved from https://mpira.ub.uni-muenchen.de/69814/1/MPRA_paper_69814.pdf
- Olimpia, N., & Stela, D. (2017). Impact of globalisation on economic growth in romania: an empirical analysis of its economic, social and political dimensions. *Studia Universitatis „Vasile Goldis” Arad–Economics Series*, 27(1), 29-40. DOI: 10.1515/sues-2017-0003
- O'Rourke, K. H., & Taylor, A. M. (2006). Democracy and protectionism (No. w12250). National Bureau of Economic Research. Retrieved from https://www.nber.org/system/files/working_papers/w12250/w12250.pdf
- Papaioannou E. & Siourounis, G. (2008). Democratization and growth. *The Economic Journal*, 118(532), 1520-1551. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2008.02189.x>
- Pesaran M.H., (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence, *Journal of Applied Econometrics* 22, ss. 265-312. DOI: <https://doi.org/10.1002/jae.951>
- Pesaran, M. H. (2021). General diagnostic tests for cross-sectional dependence in panels. *Empirical Economics*, 60, 13-50.
- Polterovich, V., & Popov, V. (2005). Democracy and growth reconsidered: why economic performance of new democracies is not encouraging. DOI: 10.2139/ssrn.1755005
- Quinn, D. P. (2003). Capital account liberalization and financial globalization, 1890–1999: a synoptic view. *International Journal of Finance & Economics*, 8(3), 189-204. DOI: <https://doi.org/10.1002/ijfe.209>
- Rigobon, R., & Rodrik, D. (2005). Rule of law, democracy, openness, and income: estimating the interrelationships. *Economics of Transition*, 13(3), 533-564. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2005.00226.x>
- Robinson, J. A. (2006). Economic development and democracy. *Annual Review of Political Science*, 9, 503-527. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.9.092704.171256>
- Rudra, N. (2005). Globalization and the strengthening of democracy in the developing world. *American Journal of Political Science*, 49(4), 704-730. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2005.00150.x>

- Şahin, K. (2006). Küreselleşme demokrasiyi güçlendiriyor mu?. *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)*, 1(2), 1-17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademikincelemeler/issue/1558/19161>
- Shahzad, U., Doğan, B., Sinha, A., & Fareed, Z. (2020). Does export product diversification help to reduce energy demand: exploring the contextual evidences from the newly industrialized countries. *Energy*, 214, 118881. Retrieved from https://mp.ra.ub.uni-muenchen.de/103718/1/MPRA_paper_103718.pdf
- Steger, M. B. (2013). *Küreselleşme*. (Çev. A. Ersoy). Ankara: Dost Kitabevi.
- Topuz, S. K. (2016). Ülkelerin küreselleşme demokrasi ve ekonomik büyüklük göstergeleri ile cinsiyet temelli gelişme endeksi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 779. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziuibfd/issue/28284/300446>
- Uddin, M. M. M. (2015). Causal relationship between agriculture, industry and services sector for GDP growth in Bangladesh: an econometric investigation. *Journal of Poverty, Investment and Development*, 8, 124-129. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.676.6370&rep=rep1&type=pdf>
- United Nations. (2019). *World economic situation and prospects*, Statistical Annex.
- Verter, N., & Osakwe, C. N. (2015). Economic globalization and economic performance dynamics: some new empirical evidence from Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(1), 87-87. DOI: 10.36941/mjss
- Villaverde, J. & Maza, A. (2011), Globalization, growth and convergence, *World Economy*, 34(6), 952-971. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2011.01359.x>
- Weiss, J. (1988). *Industry in developing countries*. Londra: Routledge
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2013). *Panel veri ekonometrisi: stata uygulamalı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2020). *Panel veri ekonometrisi: stata uygulamalı* (Genişletilmiş 5. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Zeren, F., & Koç, M. (2014). The nexus between energy consumption and financial development with asymmetric causality test: new evidence from newly industrialized countries. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 4(1), 83-91. Retrieved from <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423903765.pdf>
- Zhang, S., Liu, X., & Bae, J. (2017). Does trade openness affect CO2 emissions: evidence from ten newly industrialized countries?. *Environmental Science and Pollution Research*, 24(21), 17616-17625. DOI: 10.1007/s11356-017-9392-8
- Zortuk, M., & Beşer, B. (2014). Dışa açıklık ve demokratik yapının kamu kesimi büyüklüğü üzerindeki etkisi: rodrik hipotezine geçiş ekonomilerinden kanıt. *Ege Akademik Bakış*, 14(3), 345-359. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eab/issue/39931/474340>